

Skjøtselsplan for Folkestad; Løndalen i Volda kommune, Møre og Romsdal fylke.

Bioreg AS Rapport 2012 : 32

BIOREG AS

Rapport 2012:32

Utførende institusjon: Bioreg AS http://www.bioreg.as/	Kontaktpersoner: Finn Oldervik	ISBN-nr. 978-82-8215-217-4
Prosjektansvarlig: Finn Oldervik 6693 Mjosundet Tlf. 71 64 47 68 el. 414 38 852 E-post: finn@bioreg.as	Oppdragsgiver: Fylkesmannen i Møre og Romsdal ved Geir Moen	Dato: 31.10.2012
Referanse: Oldervik, F.G. & Folden Ø. 2012. Skjøtselsplan for Folkestad; Løndalen i Volda kommune, Møre og Romsdal Fylke. Bioreg AS rapport 2012 : 32. ISBN; 978-82-8215-217-4.		
Referat: Rapporten skildrar naturverdiar og artsmangfald for slåttemarka til gnr 115/1, Løndalen. Vidare gjer rapporten greie for dei skjøtselstiltaka som bør setjast i verk for å taka vare på dei biologiske verdiane som er knytt til lokaliteten.		
4 emneord: Kulturlandskap Naturtype Skjøtsel Slåttemark		

Figur 1. Foto; Finn Oldervik © 26.06.2012. Biletet er tatt mot sør, omtrent frå der som solblomen veks. Enga i framgrunnen må også definerast som slåtteeng. I bakgrunnen ser ein Voldsfjorden med ferja på veg frå Volda til Folkestad.

Innhald

Innhald	3
Føreord	4
A. Generell del	5
Slåttemarksutformingar på Vestlandet	5
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarker	6
B. Volda; Løndalen	8
Kjelder	12
Litteratur:	12
Munnlege kjelder:	12
Internett:	13
Ortofoto/kart	13
Bilete	14

Føreord

I samsvar med ei nasjonal handlingsplan for å taka vare på dei attverande slåttemarkane i Noreg vart det teke initiativ til å lage dei første skjøtelsplanane for Møre og Romsdal alt i 2010. Det er Fylkesmannen ved Geir Moen som samordnar dette arbeidet i fylket. Når det gjeld denne slåttemarkslokaliteten i Løndalen ved Folkestad, så har vi ikkje oppsøkt den tidlegare, men den har vore oppsøkt av John Bjarne Jordal den 19.09.2006. Skildringa av lokaliteten som ligg i Naturbase er frå 2008 og er noko utdatert i høve dei nye avsnittsoverskriftene. Vi har difor funne det naudsynt å gjera nokre supplerande undersøkingar der. Undersøkinga vart gjort saman med Else Løndal, enkja etter førre eigaren. Det er vår eiga undersøking som hovudsakleg ligg til grunn for skildring og verdisetting og avgrensing. Jordals skildring ligg likevel i botnen.

Så vidt vi veit er det berre på bnr 1 at det framleis er busetjing på dei to bruka i Løndalen. Den mest verdfulle slåttemarka ligg litt nord for husa på bruket og lengst mot nord på denne enga ligg det ein liten dellokalitet der det veks solblom. Enga ligg i ei austvendt li ganske høgt over Voldsfjorden eit stykke nord for Folkestad. Skjøtelsplanen for området har som hovudoppgåve å taka vare på det opphavlege artsmangfaldet, og da ved ein skjøtelsmåte som liknar mest mogleg på den tradisjonelle, dvs. med minimal gjødsling og relativt sein slått, samanlikna med dagens siloslått. Eventuelt kan det vera aktuelt å supplera med litt vår- og haustbeite om mogleg.

Vi vil med dette få takke Fylkesmannen i Møre og Romsdal v/Geir Moen for oppdraget og for eit godt samarbeid om prosjektet. Så vil vi også rette en takk både til eigar og brukar av den aktuelle slåttemarka for velvilje og tålmod når vi har ringt og mast om opplysningar. Ein stor takk også til Else Løndal som tok godt i mot oss då vi kom og som hadde mykje interessant å fortelja om brukshistoria for garden

Mjosundet i Aure 31. oktober 2012

Tingvoll 31. oktober 2012

For Bioereg AS

Finn Gunnar Oldervik

Øystein Folden

A. Generell del

Slåttemarker er areal som vert regelmessig slått. Semi-naturleg slåttemark eller såkalla natureng, er slåttemarker som er forma gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. Dei er ofte overflatelydda, men ikkje oppdyrka og tilsådd i seinare tid, og ikkje eller svært lite gjødsla. Dei vert slått seint i sesongen. Slåttemarkene vert eller vart gjerne haustbeita og ofte også vårbeita. Korleis slåttemarkene har vore skjøtta varierer noko frå stad til stad og frå landsdel til landsdel. Slåttemarkene er urte- og grasdominerte og oftast svært artsrike. Dei kan vere opne eller tresette.

Tresette slåttemarker med styvingstre som vert hausta ved lauving er i dag svært sjeldne. Slike såkalla lauvenger vart gjerne beita om våren, slått ein gong seint om sommaren og beita om hausten. I tillegg vart greinene på trea hausta til fôr med eit tidsintervall på 5-8 år. I gammel tid spelte også myr ei viktig rolle som slåtteareal (slåttemyr). Dei fleste jordvassmyrane i Noreg har tidlegare vore slått, men myrslåtten tok i stor grad slutt for ganske lenge sidan og vart praktisert berre nokre få stader fram til slutten av 1950-åra. Nokre av slåttemyrane gror att, medan andre endrar seg mindre, her er det truleg få tydelege biologiske spor frå slåttedrifta. Det er registrert få lauvenger og slåttemyrar som framleis er i hevd.

Dei ulike slåttemarkene høyrer til blant våre mest artsrike naturtypar, og er viktige også for andre organismar enn karplantar. T.d. er rundt 70 prosent av dagsommarfuglane våre knytt til open engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og fleire vadefuglar brukar strandenger (slått eller beita) som hekkeområde og rasteplassar under trekket. I tillegg har slåttemarker mykje å seia for mange truga artar av beitemarksopp. Slåttemark kan ikkje erstattast av beitemark fordi dei inneheld vegetasjonstypar og fleire artar som ikkje klarer seg i område som berre vert beita. Samanlikna med naturbeitemark har slåttemark generelt det høgaste artsmangfaldet og dei største bestandane av fleire truga engartar. Gjennom historia har slåttemark vore, og vil framleis vere, om vi tek vare på dei, viktige "levande genbankar". I tillegg er dei berekraftige økosystem som har vore eit nøkkelement i norsk landbruk i fleire tusen år. Men driftsendringar på 1900-talet har ført til at slåttemark no er mellom våre mest truga naturtypar.

Slåttemarksutformingar på Vestlandet

Den store variasjonen i slåttemarksvegetasjonen i Noreg er enno berre delvis kartlagt. I det følgjande har vi likevel prøvd å peike på nokre utformingar av slåttemarksvegetasjon som er særeigne for Vestlandet og dermed gir fylka her eit særskilt forvaltningsansvar. Vi gjev òg døme på nokre verdifulle lokalitetar.

I Møre og Romsdal har ein svært godt oversyn over tradisjonelle slåttemarker fordi det her nyleg er gjort ei samanstilling av kunnskapen om denne naturtypen (Jordal 2007). 178 lokalitetar vert omtala i rapporten frå dette prosjektet, og slåttemarker er registrert i 29 av dei 37 kommunane i fylket. Lokalitetane finst likevel først og fremst konsentrert innan mindre geografiske område, og kommunane Stordal (22 lokalitetar, særleg i Nørdredalen), Rauma (28 lokalitetar, særleg i øvre Romsdalen), Tingvoll (19 lokalitetar, særleg i Vågbø-Holmeide) og Sunndal (16, særleg ved fjellgardane) har flest kjende lokalitetar. Frisk fattigeng, ofte med stort artsmangfald, er truleg den viktigaste vegetasjonstypen. 64 raudlisteartar er registrert i dei registrerte slåttemarkene (13 karplantar, 1 sommerfuglart og 50 soppartar).

- Ein særleg verdifull lokalitet er Skutholmen, Fræna, der det finst eit heilskapleg fiskarbondelandskap som vert skjøtta tradisjonelt og har mange gamle kulturlandskapselement m.a. mange små 1x2-meters potetåkrar i bergskortene. Slåttemarkene vert slått med ljà. Her finst mange raudlista beitemarkssopp. Staden er veglaus og kan nåast med robåt over eit 50 meter breitt sund.

- Langs Grøvvassdraget (Sunndal, utvalt for MR i 2008) og i øvre Romsdalen (Rauma) finst tørre-friske slåttemarkar med fleire tørrengsartar som *Pilosella*-artar og sjeldne soppar.
- Stordal kommune har kanskje landets største bestandar av kvitkurle som i stor grad er knytt til restar av slåttemark.
- Nordre Sunnmøre er eit kjerneområde for solblom. Meir enn 30 000 blomsterstenglar er registrert innan dette området. Dessverre er det no berre sporadisk hobby slått igjen her.

I Hordaland har m.a. Losvik (1988) studert slåttemarksvegetasjon. Fire utformingar av jordnøtteng (frisk fattigeng, jordnøttutforming) finst langs kysten her:

- Jordnøtteng, kystmaure-utforming med m.a. kystgrisøyre. Utforminga finst òg i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, grisøyre-utforming med m.a. blåstjerne og tusenfryd. Utforminga finst òg i Sogn og Fjordane.
- Jordnøtteng, prestekrage-utforming med m.a. kystgrisøyre, kjertelaugnetrøyst og småengkall. Utforminga finst òg i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.
- Jordnøtteng, kamgras-utforming med m.a. kystgrisøre, vill-lin, hjartegras, storblåfjør og musekløver.

I tillegg er ei femte utforming identifisert i fjordstroka (O2-O1):

- Frisk fattigeng, marikåpe-raudknapp-utforming med m.a. englodnegras, smalkjempe, vill-lin og småengkall, men utan dei typisk vestlege artene. Utreiinga er ikkje godt nok kjend.

Jordnøttengene har ei spesifikk norsk artssamansetjing: Viktige lokalitetar er m.a. Urangsvåg, Bømlø og Gjuvsland, Varaldsøy.

I Sogn og Fjordane har miljøet rundt Ingvild Austad på Høgskulen over fleire tiår forska på og gjort ei rekkje registreringar i dei tradisjonelle slåtteengene i fylket. Også i Sogn og Fjordane er det registrert fleire jordnøttenger. Kystblåstjernerdominerte slåttemarkar finst i ytre kyststrok, m.a. i Gåsvær i Solund, og lokalitetane Sandøyna, Vilnes og Hamna i Askvoll. Ein viktig slåttemarkslokalitet finst på Øvre Ormelid, ein hyllegard i Luster. Her finst tørrenger med m.a. brudespore, vanleg nattfiol og bakkeseite. Det er registrert mange slåttemarkar i Sogn og Fjordane, men fleire av registreringane er gjort for relativt lenge sidan og stoda i dag er uvisst. På Grinde i Leikanger finst ei flott lauveng der både trea og enga framleis vert haldne i hevd.

I Rogaland er det registrert få slåttemarkar. I Funningsland, Hjelmeland finst ei dei få attverande solblomslokalitetane i fylket. Diverre vert den ikkje slått no.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle slåttemarkar

Skjøtsel

Beste måten å skjøtte ei gammal, artsrik eng på, er å følgje opp den tradisjonelle driftsforma, utan gjødsling og med sein slått. Det tradisjonelle slåttetidspunktet har variert noko frå stad til stad avhengig av klima og høgd over havet. Difor er det viktig å finne ut kva som har vore vanleg på den aktuelle lokaliteten eller i nærområdet frå gammalt av. Slått før 10. juli var svært uvanleg.

En bør nytte lett reiskap (ljå, tohjuls slåmaskin eller lettare traktor) der det er mogleg. Graset må bakkettørkast eller hesjast før det vert fjerna. I tillegg til at ein får tørt og godt hø, er bakkettørkinga viktig for at frøa til engartane både skal få modne ferdig og vert liggjande att på enga når høyet vert samla saman og køyrd vekk.

Mange stadar på Vestlandet har engene i tillegg vore beita, anten vår eller haust eller begge delar. Berre beiting kan ikkje erstatte slått, men er dette einaste moglege skjøtsel i en periode, er storfebeiting det mest skånsame. Storfeet vel ikkje ut "godbitane" slik sauene gjer. Men beitepresset må ikkje vere for stort, og ein må rekne med noko manuell etterrydding. Der ein har tidlegblømande artar, som til dømes svartkurle, er det særleg viktig at ein unngår vårbeite.

Restaurering

Når det gjeld restaurering av enger som er i attgroing og utviding av eksisterande slåtteeareal er det viktig å ikkje setje i gang med meir omfattande restaurering enn det ein klarar å følgje opp med skjøtsel i ettertid.

Dersom det er mange delfelt som skal restaurerast, kan det vere lurt å ta det trinnvis over fleire sesongar. Slik vert det meir overkomeleg, og ein får erfaring med kor omfattande dei ulike tiltaka er og kor mykje ein kan vente å få gjennomført per sesong.

Hogst/grovrydding bør helst gjennomførast på frosen og gjerne bar mark. Då unngår ein skadar på undervegetasjonen, og samstundes er det enklare å få ein lågast mogleg stubbe. Rydding i snø kan vere meir tungvint. Mindre buskar og oppslag kan òg ryddast om sommaren når det er tørt og mykje av biomassen er samla i blada.

I slåtteeenger som *ikkje* har vore tresette er det ikkje noko poeng i å setje att tre ved rydding, men gamle styvingstre bør få stå. Eit og anna lauvtre med fin og vid krone kan òg gjerne få stå. Alle gran/furu og framande treslag bør fjernast.

Etter hogst er det særleg viktig at alt ryddeavfall, kvist, stubbar og liknande vert samla saman og brend på eigna stader, og aller helst frakta ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligg spreidd utover vil elles fort føre til ny dominans av uønska snarveksande, konkurransesterk vegetasjon. Av same grunn er oppflising og spreiiing av flis i området ikkje å tilrå.

Attståande biomasse vil ta opp noko av næringa som vert frigjort frå daude røter av tre og buskar som har vert rydda bort. Dette gir ein gjødslingsverknad som lett fører til uønska nitrogenkrevjande artar (t.d. bringebær og brennesle). Gradvis opning er difor viktig. Gjødslingsverknad saman med auka ljossinnstråling fører gjerne òg til ein del etterrenning. Det er mest effektivt å slå lauvrenningane i juli, når det er minst energi samla i rotsystemet. Dette fell normalt saman med slåttetidspunktet. Det kan likevel vere nødvendig å rydde lauvrenningar fleire gonger dei par første sesongane.

Osp spreier seg ved rotskot, og rydding kan i mange tilfelle føre til omfattande renning. Det kan difor løne seg å ringborke osp ved å skjere eit ca. fem cm breitt band rundt treet nedanfor den nedste greina. Det er viktig at snittet er såpass djupt at all borken forsvinn, slik at transporten av næringsstoff stoppar heilt opp. Det er lettast å ringborke om våren. Etter tre somrar må dei daude trea fjernast.

Stubbar må kappast heilt ned til bakken, anten i samband med hogsten eller ved etterrydding på barmark. Større stubbar vil rotne fortare om ein skil borken frå veden med eit spett eller liknande, og deretter stappar jord i mellom. Med unntak av osp og or kan ein òg unngå renningar på denne måten. Dette kan t.d. vere aktuelt i kantar som hindrar ljossinnstråling til slåttemarka.

Problemartar som bringebær- og rosekratt, brennesle og mjørdurt vil normalt forsvinne ved slått over tid. Men for å få dei bort kan det i byrjinga vere nødvendig å slå fleire gonger per sesong med ljå eller krattryddar. Felt med einstape bør slåast ned med kjepp, ikkje skjerast ned. På denne måten held bregna fram med å transportere næring frå røtene, og utarmar dermed rotsystemet sitt. Bregna bør så fjernast om hausten.

For meir utfyllande stoff om skjøtsel, restaurering og hevd:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker er å finne på DN sine heimesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

B. Volda; Løndalen

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten Løndalen (gnr 115/1)			Kommune Volda		Områdenr.
ID i Naturbase BN00039642		Registrert i felt av: Øystein Folden og Finn Gunnar Oldervik, Bioreg AS			Dato:26.06.2012
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige) John Bjarne Jordal 19.09.2006					Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:
Hovednaturtype: Slåttemark D01			100 % andel		Utforminger: Frisk fattigeng D0104
Tilleggsnaturtyper: Ingen			100 % andel		
Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11) Ingen					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God	x	Slått	Torvtekt
20 - 50 m		Svak		Beite	x Brenning
50-100 m		Ingen		Pløying	Park/hagestell
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
Vegetasjonstyper: Vanleg utforming G4a 50% andel Jordnøttutforming G4b 50% andel					
OMRÅDEBESKRIVELSE (For Naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)					
INNLEIING					
Skildringa som ligg i Naturbase frå før er skriven av John Bjarne Jordal 29.01.2008 basert på eige feltarbeid 19.09.2006. Den 26.06.2012 vart lokaliteten oppsøkt på ny og då med tanke på å laga ei skjøtselsplan for lokaliteten. Det var Bioreg AS ved Øystein Folden og Finn Oldervik som utførte denne siste undersøkinga.					
PLASSERING OG NATURGRUNNLAG:					
Lokaliteten ligg i ei austvendt li rett nord for gardshusa på bruket. Berggrunnen består av diorittisk til granittisk gneis, migmatitt slik som mesteparten av dette området gjer. Området ligg i sørboreal vegetasjonssone (SB) og i sterkt oseanisk seksjon O3t (humid underseksjon). Arealet er litt utvida mot nord samanlikna med tidlegare, for å få med solblomlokaliteten. Vidare er to areal med mykje lauvskog tatt ut. Elles følgjast den tidlegare avgrensing med små justeringar, basert på flyfoto, og er betre enn 20 m.					
NATURTYPAR, UTFORMINGAR OG VEGETASJONSTYPAR					
I arealet er det rekna å vere berre kulturmark. Dei brattaste delane av lokaliteten har store innslag av jordnøtt, og kystgrisøyre finst spreidd, og er difor rekna til jordnøttutforminga av frisk fattigeng. Dei slakare partia er fattigare på artar og ein finn teikn på noko meir gjødsling, og er rekna til vanleg utforming av frisk fattigeng.					

ARTSMANGFALD:

Av plantar vart det i 2012 påvist følgjande artar; arve, aurikkelsvæve, bakkesoleie, blåbær, blåknapp, bustnype, engfrytle, engkarse, engreverumpe, engsyre, finnskjegg, fjellmarikåpe, flekkmarihand, füllblom, geitsvingel, gauksyre, gran, gulaks, hassel, heiblåfjør, heistorr, hårsvæve, jordnøtt, kattedot, krypssoleie, kvitblattistel, kvitkløver, kvitveis, kystgrisøre, kystmyrklegg, lækjeveronika, myrtistel, prestekrage, raud jonsokblom, raudkløver, revebjølle, rome, roseslekta, ryllik, skogburkne, skogstorkenebb, smalkjempe, smyle, småengkall, solblom, stikkelsbær, stormarimjelle, svarttopp, sølvbunke, tepperot, tiriltunge, trådsiv og tviskjeggveronika. I 2012 fann ein solblom i knopp, og talde kring 50 rosettar i tillegg.

Jordal nemner i tillegg: beitestorr, heisiv, krattlodnegras, smørtelg og storfrytle. Posisjon for solblom er då notert til LP 4417 9280. K. J. Grimstad har vore på lokaliteten i 2002, og talde 4 blomstrande stenglar av solblom og 90-100 rosettar. Solblomen er referert som å ha vore meir utbreidd tidlegare, i følgje eigaren. Elles er det oppgjeve å vere funne ein nattfiolart, men denne kan vere funne nærare tunet.

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING:

Tilstand: I følgje Jordal var lokaliteten i "brukbar hevd" i 2002, men noko meir i attgroing i 2007. Det same kan nok seiast i 2012 også. Store deler av arealet på bruket har nok vore ein god del gjødsla, men kantområda ber preg av lite gjødsling. Pga. attgroinga minkar mangfaldet. Her har vore sau til 2004, hest til 2005, arealet vert no bortleigd til beite. Det har vore slått til 2004, ovafor fjøset til 2005 (kjelde: Else Løndal).

Tidlegare drift: Løndalen var i drift med ordinær gardsdrift inkludert mjølkeproduksjon til ut på 1970-talet. Garden fødde da 2-3 kyr, 10 – 12 sauer samt ein hest. Ut på 70-talet ein gong kvitta drivarane (foreldra til noverande eigar) seg med mjølkekyrne, men held fram med kalvar i tillegg til sauene og hesten ei tid. Utover 80-talet var det berre sauer på garden (om lag 15 – 18 dyr) forutan hesten og i 1989 var det slutt på alt dyrehald. Løndalen er eit bratt og tungdrive gardsbruk og det vart aldri lagt ned silo for nokon gong her. Graset vart turka til høyså lenge det vart slått og hausta. Reiskapen var enten hestereiskap eller eventuelt to-hjuls slåmaskin. Etter at husdyrhaldet tok heilt slutt i 1989 og fram til 2002 vart bruket slått, men mesteparten av graset vart liggjande på marka å rotne. Berre kring husa vart graset fjerna. Gjødsling har det likevel ikkje vore sidan 1989. I følgje eigaren, Oddbjørn Løndal, så byrja dei så smått med slått kring jonsokleite i Løndalen. Det siste som vart slått var gjerne det som låg lengst unna husa på garden, og ein nærma seg då ofte slutten av juli før ein var komen så langt.

Noverande drift: Etter 2002 har bruket vore nytta som beitemark, - delvis av kalvar og delvis av sauer. Det er Olav Magne Folkestad som nyttar bruket til beitemark.

Det står ei antenne med tilhøyrande driftsbygning heilt nord på lokaliteten. Til denne går det ei lågspentline over lokaliteten.

FREMMEDE ARTER: Stikkelsbær.

KULTURMINNER: Det går ein driftsveg gjennom lokaliteten. Vidare er det rydningsrøyser.

SKJØTSEL OG HENSYN:

For å oppretthalde verdiane som slåttemark, så er det dei grunnleggande skjøtelsgrepa som skal til: Ikkje gjødsling, sprøyting eller pløying, det må vere sein slått og bakketørking eller hesjing av graset, og etterbeite om hausten.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP: Lokaliteten har ein storleik og ei plassering i landskapet slik at landskapet blir prega av denne. I tillegg finst det andre slåttemarker lenger sør i bygda.

VERDIBEGRUNNELSE: Lokaliteten er av Jordal verdisett til B, då som naturbeitemark. Arealet er stort og det har vore slått til for få år sidan, og det har store delar av slåttemarkstrukturen og artsmangfaldet i behald. Solblomlokaliteten representerer ein raudlisteart (VU), og det finst kulturminne på lokaliteten. Skjøtselen dei siste åra med berre beite, og innslag av partiar som ser ut til å vere noko gjødselpåverka, gjer at ein ikkje kan gi meir enn verdi B. Med oppattaking av slått på denne lokaliteten, bør det vere råd å auke verdien i løpet av få år.

KARAKTERARTAR		RAUDLISTEARTAR		
Heiblåfjør Hårsvæve Jordnøtt Kystgrisøyre		Solblom <i>Arnica montana</i> (VU)		
SKJØTSELSPLAN				
DATO skjøtseplan: 31.10.2012	UTFORMET AV: Finn Oldervik og Øystein Folden		FIRMA: Bioreg AS	
UTM 32N 6892746 344177	Gnr/bnr. 115/1	AREAL (nåværende): 9,6 dekar	AREAL etter evt.restaurering:	Del av verneområde? Nei
Kontakt med grunneier/bruker (ev /informant). Før opp tidsperioder, ev datoer. Navn: Else Løndal, enke etter forrige eier og driver deltok ved undersøkinga den 26.06.2012.			Type kontakt (befaring, tlf, e-post med mer) Har hatt telefonisk kontakt både med Else Løndal og eigar, Oddbjørn Løndal i Tromsø.	

MÅL:

Hovudmål for lokaliteten:

- Det langsiktige målet er at lokaliteten skal haldast i god hevd med årleg slått og fjerning av høy etter tørking på bakken eller eventuelt hesjing. B-verdien på lokaliteten skal aukast til A-verdi ved at populasjonar av solblom blir auka, og ev. raudlista artar og karakterartar av kulturmarkplantar skal haldast på dagens nivå, eller aukast.
- Det er også eit mål at den typiske jamne slåttemarkstrukturen vert teke vare på i den grad han endå finst, men helst skal denne strukturen attvinnast også på dei stadane der han manglar.
- Slåttemarka skal liggja i eit ope landskap og kantsoner skal ikkje skuggast ut av skog og kratt.
- Slåttemarka skal ikkje gjødslast.
- Eventuell uttransport bør helst gjerast med lett reiskap som ATV eller elgtrekk. Tyngre traktor kan ikkje brukast.

Delmål for lokaliteten:

- Det skal ikkje vere vårbeite meir enn ei veke dei første åra.
- Lokaliteten kan gjerne beitast hardare om hausten, og gjerne med storfe (helst lette kurasar eller ungdyr), men ikkje så sterkt eller i så våte tilhøve at det blir mykje opptrakka.
- Arealet med solblom skal ikkje vårbeitast, og dette arealet må difor ha gjerde. Arealet skal haustbeitast etter 1. september. Ein må sjå til at attståande gras/urtar og eventuelle renningar av lauvtre blir fjerna etter avslutta haustbeite. Det er ein fordel om lauvtrerenningar blir rive opp i staden for klipt.
- Lauvskogen rundt lokaliteten skal tynnast.
- Inne på lokaliteten skal det berre i liten grad vere buskar. Enkeltståande, staselege hasselkjerr på stader der det er vanskeleg å slå kan t.d. stå igjen.

Tilstandsmål artar:

- Artsmangfaldet i slåttemarka skal oppretthaldast jf. artslistene over.
- Populasjonar av artane i lista over karakterartar skal oppretthaldast.
- Populasjonar av eventuelle raudlisteartar skal oppretthaldast eller helst utvidast. Solblom blei tald til 1 blomstrande eksemplar og ca. 50 rosettar, og denne venter ein vil auke i tal.

Mål for nedkjemping av problemartar/gjengroing:

- Inne på lokaliteten skal det berre i liten grad vere buskar. Enkeltståande, staselege hasselkjerr på stader der det er vanskeleg å slå kan t.d. stå igjen.

AKTUELLE TILTAK:	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad/daa	Kontroll: (Dato)
Generelle tiltak: Årleg slått, tidlegast frå 15.7. og helst innan 20.8., med tørking av graset og bortkøyring av avlinga. (Dei flataste partia kan takast først)	Årleg	9,6 dekar /2000 kr/år	Haust 2013, 2015
Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle: Inngjerding av solblomlokalitet (rute 10 x 15) 50 m gjerde + grind.	2013	5000 kr	Haust 2013
Rydding av kratt inne på lokaliteten. Krattet må transporterast ut av lokaliteten.	2014, 2016	3000 kr/år	Haust 2015
Tynning av lauvskog i randsona av lokaliteten. Eventuell transport over lokaliteten må skje på frose mark. Årleg til ein er ajour. Kvist inne på lokaliteten må ryddast vekk.	Årleg	6000 kr/år	Haust 2013, 2015
Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle:			
UTSTYRSBEHOV: Tohjulsåmaskin, ATV, ljå, høygaffel, rive, presenning			
OPPFØLGING: Skjøtelsesplanen skal evalueres innen, 5 år: Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: Beitemarksopp bør undersøkast nærare. Vidare ville det vere interessant å få undersøkt insektlivet på denne lokaliteten. Det er elles uvisst om ein del av dei opnare partiane rundt lokaliteten er godt undersøkt for t.d. solblom.			
Tilskudd søkt år:		Søkt til:	
Tilskudd tildelt år:		Tildelt fra:	
Skjøtelsavtale parter:			
ANSVAR: Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsesplanen.			

Kjelder

Litteratur:

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Grimstad, K. J., Holtan, D. & Jordal, J. B. 2008. Supplerande kartlegging av naturtypar i Volda kommune i 2007. Møre og Romsdal fylke, areal- og miljøvernavingdelinga, rapport 2008 -02.

Jordal, J. B. 2007. Slåtteenger i Møre og Romsdal. Samanstilling av kunnskapen om biologisk verdifulle lokalitetar. Møre og Romsdal Fylke.

Munnlege kjelder:

Else Løndal, Stigen 189, 6120 Folkestad

Tlf. 918 20169 eller 700 73 072

Oddbjørn Løndal, Tromsø

Tlf. 77 68 04 50 eller 481 09 066

Olav Magne Folkestad, Flotevegen 75, 6120 Folkestad kontakta)

Tlf. 901 20 688 (Har ikkje vore kontakta)

Internett:**Dato**

22.10.12

22.10.12

NettstadDirektoratet for naturforvaltning, NaturbaseArtsdatabanken, Rødlista, svartelista og Artskart**Ortofotokart**

Figur 2. Dette ortofotoet frå Gislink viser tidlegare avgrensing (grønt) av den aktuelle lokaliteten, og ny avgrensing (raudt). Nytt areal mot nord er tillagt for å få med heile området med solblom. To område med mykje lauvskog mot aust er tatt ut. Mot tunet står det nokre store askar som no er tatt ut.

<http://www.gislink.no/gislink/index.jsp?operation=config&mscid=1351528260531>

Bilete

Figur 3. Foto; Øystein Folden, 26.06.2012 ©. Biletet er tatt heilt sør i lokaliteten, mot sørvest. På dette tidspunktet går det ungdyr av storfe på beite. Oppe til høgre ser vi buskar som bør fjernast.

Figur 4. Foto; Øystein Folden, 26.06.2012 ©. Dette biletet er frå omlag same stad som biletet ovafor, men mot nordvest. Ein del vegetasjon i kanten bør tynnast, og kvisten må fjernast.

Figur 5. Foto; Øystein Folden, 26.06.2012 ©. Biletet syner eit arealet som ligg heilt i sørvest på lokaliteten. Lauvskogen i randa av lokaliteten treng tynning.

Figur 6 Foto; Øystein Folden, 26.06.2012 ©. Nordre del av lokaliteten. Heilt til venstre kan ein legge merke til ei lita bygning med ei antennemast, og det er på sørsida av denne bygningen ein finn solblomlokaliteten.

Figur 7. Foto; Øystein Folden 26.06.2012. Langt sør i lokaliteten. Gjennom heile lokaliteten går det ein gamal veg. Denne kan nyttast til transport av høy, men vil bli fort øydelagd med tung reiskap. Spreidd inne på lokaliteten finst litt einer, nype og anna kratt. Litt av dette er greitt på ein så stor lokalitet, men det må ryddast litt år om anna.

Figur 8. Foto; Øystein Folden © 26.06.2012. Solblomen på lokaliteten sto i stor knop.

Veiledning til skjøtelsplanskjemaet, B- Spesiell del.

Skjema B- spesiell del er delt opp i tre hoveddeler: Søkbare egenskaper (for Naturbase), Områdebeskrivelse (for Naturbase og som grunnlag for skjøtelsplan) og Skjøtelsplan. For søkbare egenskaper er det viktig at de begrepene og kodene som er oppgitt brukes. Områdebeskrivelse og beskrivelse av skjøtsel skal være ren tekst som ikke blir søkbar. For mer utfyllende forklaringer, se DN-håndbok 13 2. utgave 2006 <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500031188&language=0>

Søkbare egenskaper:

Områdenavn: Offisielle stedsnavn etter vedtatte rettskrivningsnormer, dvs. normalt navn fra kartblad i M711-serien. Ved bruk av navn fra økonomisk kartverk oppgis i tillegg nærmeste stedsnavn på M711-kart. Eventuelt med støttenavn i tillegg (d.v.s. lokale stedsnavn som ikke står på kart, eller områdenavn).

Områdenr.: Løpenummer. Nummeret skal være unikt (to geografisk atskilte områder kan ikke ha samme nummer) og vil i en fylkes-/nasjonal sammenstilling starte med kommunenummeret.

IID i Naturbase oppgis hvis området ligger i Naturbase fra før.

Registrert av: (Inventør/kartlegger): Angi alle som har vært med på å fremskaffe primærdata i felt.

Tidligere registrert: Angi årstall for ev. tidligere kartlegging av lokalitet. Få fram om lokaliteten har blitt undersøkt gjentatte ganger. Referanse til rapporter settes opp under Kilder mot slutten av dokumentet

Naturtype: Etter DN-håndbok 13 om naturtypekart-legging. **Utforming(er):** Etter DN-håndbok 13. usikkerhet m.m. utdypes i områdebeskrivelsen. **Mosaikk:** En lokalitet kan inneholde en småskala mosaikk som det er vanskelig å avgrense, og der avgrensingen har liten praktisk betydning for planlegging og forvaltning. Lokaliteten plasseres da i den naturtypen det er mest av, eller den som er viktigst. Andre naturtyper eller utforminger som forekommer på lokaliteten registreres som mosaikk (tilleggsnaturtyper/-utforminger, helst med prosentandeler).

Verdi: A, B, C. Usikkerhet og gradering angis i områdebeskrivelsen.

Stedkvalitet: Avgrensingens nøyaktighet beskrives i 5 kategorier. Sett kryss.

Påvirkningsfaktorer (tekniske inngrep m.m.): Etter liste i vedlegg 11 i DN-håndbok 13.

Tilstand (hevde): For kulturbetingete lokaliteter oppgis tilstanden etter 5-gradert skala. Sett kryss. Under tilstand i områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende beskrivelse.

Bruk: For kulturbetingete lokaliteter oppgis *nåværende* bruk. Sett kryss. I områdebeskrivelsen nedenfor ønskes en mer utfyllende tekst om tidligere og nåværende skjøtsel.

Områdebeskrivelse

Områdebeskrivelse: Skal være forvaltningsrettet, tilpasset brukeren og må være tilstrekkelig til å kunne begrunne valg av naturtype, verdi og skjøtels- og restaureringstiltak som skal ivareta lokaliteten.

Innledning: Opplysninger om kartleggingen/ skjøtelsplanarbeidet. I hvilken sammenheng kartleggingen er gjort, hva som er gjort tidligere, om den nye beskrivelsen supplerer eller erstatter tidligere beskrivelser og lignende.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Geografisk beliggenhet og supplerende opplysninger til kartet, evt. buffersone beskrives. Hvor nøyaktig er avgrensingen? Sistnevnte kan variere, både som følge av kartleggingsmetodikk og naturgitte årsaker, og det bør skilles mellom disse to faktorene. Viktige topografiske og geologiske forhold. Viktige naturgitte faktorer som påvirker økosystemets stabilitet (skogbrann, flom, nedbør/luftfuktighet, vind).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Supplerende opplysninger om naturtyper, utforminger og mosaikk oppgis her, samt supplerende opplysninger om truede vegetasjonstyper og evt. andre viktige vegetasjonstyper. Hvis naturtyper/vegetasjonstyper som ikke er prioriterte er inkludert, skal dette nevnes og begrunnes (f.eks. av arronderingsmessige årsaker).

Artsmangfold: Typiske/karakteristiske/dominerende arter. I hagmark/lauveng bør ulike treslag angis, samt deres mengdefordeling. I tillegg kan arter som supplerer eller spesifiserer ytterligere i forhold til naturtype-/vegetasjonstypebeskrivelsen nevnes. Alle sjeldne, kravfulle og rødlistede arter skal listes opp med antall/mengde for artene, samt funnhistorikk.

Bruk, tilstand, påvirkning: Utfyllende opplysninger om tilstand, inngrep, andre påvirkningsfaktorer, historikk og bruk. *Bruk:* Nåværende og tidligere bruk skal beskrives. For tidligere bruk menes tradisjonell drift, (helst tilbake til før krigen). Kontinuitet i bruk/ikke bruk: Angi perioder (årstall) med ev. opphør av drift. Perioder (årstall) med ev. intensivering av drift, eks: flere slåtter pr år, økt gjødsling (type og mengde gjødsel med mer). For *tilstand* angi her eventuell avvikende skjøtsel: Slått men grasen ligger igjen, slått ved plenklipping, bare beiting osv. For slåttemyr er grøfting og slått viktig. For kystlynghei er brenning og beiting viktig. Noter type gjengroingsarter og grad av gjengroing. Avgrens gjerne på ortofoto arealer med preg av forfall. NB: (Dette blir

supplerende opplysninger til rubrikken *hevd* ovenfor) Påvirkningsfaktorer kan i tillegg registreres som søkbar egenskap for alle naturtyper. For kulturlandskap kan bruk registreres som søkbar egenskap.

Fremmede arter: Forekomst og tiltak. (hvor de vokser avmerkes på ortofoto/kart).

Kulturminner: Forekomst av spesielle kulturminner i lokaliteten, eks bakkemurer, steingjerde, stakksneis osv.

- Skjøtsel og hensyn: Skjøtsel er aktive tiltak for å fremme naturverdiene. Hensyn er passive tiltak for å unngå skadelige aktiviteter for lokaliteten, eller visse former for bruk/inngrep som ikke vesentlig påvirker de naturverdiene som skal ivaretas. Konkrete forslag og behov for å ta spesielle hensyn utenfor lokaliteten bør det nevnes her. Det gis her en kortere oppsummering av det som skrives i skjøtelsplanen om mål for skjøtsel, tilstand, skjøtselstiltak, tidsplan m.m.
- Del av helhetlig landskap: Sammenheng med andre områder innenfor et større areal. Det vil ofte være aktuelt å vise til nærmere beskrivelse i dokument eller kilde på faktaarket.
- Verdibegrunnelse (Obligatorisk): A, B eller C. Angi kort hvilke faktorer som i størst grad bidrar til verdien som er satt. Eventuell usikkerhet i forhold til verdien bør nevnes. Eventuelle utviklingstrekk som støtter verdivalget, nevnes. Om lokaliteten har endret verdisetting siden forrige registrering bør dette begrunnes her. Restaureringspotensialet til lokaliteten bør inn i verdivurderinga, om (deler av) enga er i forfall.
- Merknad: Her kan det legges inn uthevet kommentar om at lokaliteten må oppsøkes på nytt, at avgrensingen er for unøyaktig m.m..

Skjøtelsplan

Dato skjøtelsplan: Dato for ferdigstilt skjøtelsplan.

Utformet av: Navn på ressursperson som har skrevet planen ev hvem som har veiledet skjøtelsplanarbeidet.

UTM: Sett inn koordinater for midtpunkt i polygonet, **Gnr/bnr:** Oppgi alle gårds og bruksnummer innen lokaliteten som skjøtelsplanen gjelder for. (Kan bli mange for store lokaliteter som kystlynghei. Her kan dere få hjelp av kommunen).

Areal (nåværende og etter evt. restaurering): Oppgi areal på lokaliteten ved registrering, om aktuelt angi også areal etter at restaureringstiltak er gjennomført dersom dette vil endre på arealstørrelsen.

Del av verneområde: Det skal noteres om området ligger helt eller delvis innenfor et verneområde.

Kontakt med grunneier/bruker: Det er meget viktig å holde god dialog med grunneier/ev. bruker under hele skjøtelsplanprosessen, slik at skjøtelsplanen blir konkret og tilpasset grunneierens behov, kapasitet og drif. Det skal dokumenteres at skjøtelsplanskriver har hatt denne dialogen, og med hvem dialogen er ført.

Mål: Deles opp i hovedmål, delmål, ev. mål for delområder, samt tilstandsmål for enkelte arter. Røddlistearter, karakterarter, totalt antall arter. Konkretiseres med % økning innen et tidsrom, eks innen 10 år. Er lokaliteten i god hevd vil det være et mål i seg selv å beholde dagens artsinventar og fordeling. Om området ligger innefor et verneområde og har konkrete bevaringsmål som vil påvirke skjøtelsen så skal dette beskrives her.

Aktuelle tiltak: Deles opp i: *Generelle tiltak* (med henvisning til A: generell del i skjøtelsplanen), *Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle* dvs restaureringstiltak som er nødvendig for konkret denne lokaliteten og som ikke er beskrevet i den generelle delen. Det kan være behov for brenning, ringbarking, tidspunkt for tiltak, midlertidig plassering av kvisthauger, bekjemping av problemarter, eller spesielle *hensyn* knyttet til kulturminner, styvingstrær, hi/reir, fuktområder, adkomst til lokalitet, utkjøring av tømmer/ved, eiendomsstruktur osv.

Til sist; *Aktuelle årlige skjøtselstiltak, utover de generelle*. Eks spesifikke lokale slåttetidspunkt, behandling av høyet, bortkjøring, slått hvert år eller sjeldnere, ev før- og etterbeite, hva slags dyr, antall beitedyr, ev. tidsperioder for beiting. Lauving/styving; tidspunkt, behandling av kvister osv.

Utstysbehov: Spesielle behov for utstyr til skjøtsel/restaurering.

Oppfølging: Det bør angis årstall for evaluering av tiltakene igangsatt etter skjøtelsplanen. Om det er aktuelt med supplerende registrering av spesifikke artsgrupper så nevnes dette her.

Tilskudd/skjøtelsavtale: Gi opplysninger om det er søkt midler RMP, SMIL ev andre miljømidler, samt opplys om det foreligger skjøtelsavtale og hvor lenge den gjelder.

Ansvar: Navn på person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtelsplanen, eks grunneier/bruker for gjennomføring av tiltak, samt person i forvaltningen for oppfølging av skjøtelsavtaler med mer.